Агыбай батыр (Тәужи Айнатасов нvскасы)

Хан болган ол бір кезде Кенесары,

Біледі Кене ханды жvрттын бәрі.

Хан Шынгыстан туады хан Абылай,

Айтуга біле алмадым одан әрі.

Касым хан туатvгын Абылайдан,

Талай хан отті бvрын адырайган.

«Хан» дегенге кайкайып, масаттанып,

Карангылык жоймайды кодырайган.

Әкесі Кене ханнын Касым еді,

«Торе» деп атак алган нәсілдері,

Казакка хандык жасап Касым дагы,

Калмактын канын судай шашып еді.

Кенесары, Кvдайменді, Ержан, Саржан

Кvса боп іште кеткен, солар да арман.

Кыргыздан каза тауып акырында,

Бас жойды карангылык салдарынан.

Бvлармен бірге туган Наурызбай да,

Немере, былай айтсак, Абылайга.

Басшы сокыр болса, халык адасар,

Бvл жерін, жалпы енбекшіл, мvны ойла.

Кыршын жаста киылды ер Наурызбай,

Жана келе жатканда жетіп бойга.

Бір согыста астынан бес ат оліп,

Калмаган жау колында, тауып айла.

Кенесары бір кvні шакырып ап,

Былай деп айтады соз Агыбайга:

Агыбай, соз айтайын, бері келші,

Касына кырык кісі алып, атка мінші.

Наурызбайга мінетvгын бізде ат жок,

Бір тvлпар тvрікпеннен әкеп берші.

Бойыма ішкен асым тарамай тvр,

Мінген аты Науаннын жарамай тvр.

Бір кvн жау колында жаяу калар,

Үрыска мінген аты шыдамай тvр.

Агыбай, жолдасынды ал, ірікте де,

Сендерді жау алмайды біріккенде.

Текеужәміт елінен тvлпар әкел,

Агыбай, жолынды тарт тvрікпенге.

Агыбай: «Бvл созін макvл, - деді,

Айтыныз тагы баска акыл, - деді.

Астынан бір согыста бес ат оліп,

Наурызбай жаяу жvр гой батыр», - деді.

Агыбай алды бата Кене ханнан,

Бата алып, жол жvрмекке кадам салган.

Кару-жарак, азыгын тvгел алып,

Іріктеп кырык жігітті тандап алган.

Жолдаска кырык жігітті іріктеген,

Адамга vлкен пайда біріккеннен.

Агыбай кырык жігітпен жолга тvсті,

Тvлпар әкеп бермек боп тvрікпеннен.

Агыбай кырык жігітпен сапар жvрді,

Келеді гуілдетіп асып кырды.

Шуга келіп бір кvні конып жатса,

Естиді камыс ішінде бір сыбырды.

Жолдасынын бәрі де vйыктап калган,

Сыбдырга келе жаткан кvлак салган.

Караса, бір жолбарыс келе жатыр

Екі козі тvн ішінде оттай жанган.

Садагын сонда агыбай колына алды,

Атуга жолбарысты ынгайланды.

«Дәл жvректін тvсы гой дәп осы» деп,

Шіреніп садакпенен тартып калган.

Агыбай бар кvшімен садак тартты,

Жолбарыс тыпыр ете алмай, омакатты.

Жолдасынын бәрін де оятып ап,

Терісін жолбарыстын сойып апты.

Тагы да аткан сон жvріп кетті,

Ән салып, олен айтып, гуілдетті.

Бар екен ар жагында бір биік тау,

Талма тvстін уагында соган кепті.

Сол таудын бvлагы бар жаткан агып,

Сол бvлак агар тынбай, сылдыр кагып.

Кос тігіп, коленкелеп сол бvтакка,

Жатады асып етті ракаттанып.

Жапырак жагасында гvлденіп тvр,

Кvлпырып, жvз кvбылып, тvрленіп тvр.

Агаштын жапырагы сылдыр кагып,

Мысалы: бір-біріне сыр беріп тvр.

Тvрлі кvс – байгыз, кокек ән салып тvр,

Ән салса, тау жангырып, тарткандай кvй.

Агаштын, жапырактын коленкесі

Шыбынсыз, желсіз, сая тіккендей vй.

Кvміс-ті аккан бvлак сылдыр кагып,

Естіген жан тояр мейірі канып.

Кок ала vйрек vшады шалшыгында,

Садакпен тvр мергендер атып алып.

Yйректі садакпенен атып алды,

Бакыр асты, саяда ракаттанды.

Біреу бакыр аскан ояу болды,

Агыбай мен баскалары vйыктап калды.

Бакыр аскан бір караны козі корді,

Сол кара адам екен, жакын келді.

Әлгі бvлак аягына ат суарып,

Кершолак мінген аты сондай еді.

Кершолак мінген аты катып калган,

Ак найза шашагы бар колына алган.

Басында дулыга бар, белде сапы,

Айбаты мысалданар жерді жарган.

Аяндаган уагында Кершолак ат,

Аянына шыдамай, ойнак салган.

Кім болса да, бес метрдей бойы биік,

Канжыгада терісі бар бар кvлан – киік.

Аягы ат vстінде салактайды,

Шалгынга, жvргенінде, келер тиіп.

Сары бурыл сакалы бар агармаган,

Бет ажары мысалы акшыл кардан.

Саусагы жас баланын білегіндей,

Бой – сымбаты корсе елі, кvмарланган.

Ак кvмістей жалтырап отыз тісі,

Батырларга vксаган бар тvрмысы.

Бір – екі жvз кісі оны алар емес,

Кормесе де, коргендей кайрат – кvші.

Кершолак ат астында мінген аты,

Текежәуміт тvлпардай кияпатты.

Майда жал, ойдык желке, кен кабырга,

Бура сан, какпак сауыр кейінгі арты.

Жvргенде, жайтан кагып жаргактайды,

Кvйрыгы екі жакка бvлгактайды.

Жоргасына шыдамай жайтандаган,

Аткылап секіреді, ойнактайды.

Жакындаган уагында, есі шыгып,

Ет аскан бакыршысы кvлап калды.

Бакырдан касына кеп әлгі адам,

Найзамен барлык етін тvйреп алган.

Бакыршы есі ауса да, коріп жатыр,

Әлгі адам кейін карай кетіп калган.

Бакыршы есін жиып, тvра салып,

Агыбайды оятты коска барып.

Анау кісі келді де, бакырдагы

Найзаменен әкетті бар етті алып.

Агыбай бас котеріп тvрегелді,

Жылдам Кокбесті атты әкел, - деді.

Ерттеліп Кокбесті атты мініп алып:

Бірін барма, әкелем озім, - деді.

Шапкылап, найза колда, келді жетіп,

Алмакка алабvртып конлі кетіп.

Коз салып Агыбайга карамайды,

Кер атты жоргалатып барар кетіп.

Кер аттын жер жарылар жоргасынан,

Текежәуміт сиякты пормасынан.

Біреуіне бірі сай ат пен ердін,

Агыбай шошып келед тvлгасынан.

Адамга Агыбайдай салмас козін,

Ет әкеткен алмастай бvдан кегін.

Ерегессе егер де, шабатындай,

Ойран етіп кеткендей бір тайпа елін.